

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра менеджменту та публічного врядування

07-06-160М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Основи демократії» для
здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Психологія» спеціальності С4 «Психологія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 2
від 08.10.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки для практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи демократії» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності С4 «Психологія» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Цецик Я. П. – Рівне : НУВГП, 2025. – 15 с.

Укладач: Цецик Я. П., к.і.н., доцент кафедри менеджменту та публічного врядування.

Відповідальний за випуск: Тихончук Л. Х, д. наук з держ. управління, професор завідувач кафедри менеджменту та публічного врядування Керівник групи забезпечення спеціальності к.п.н., доцент

Шпак С. Г.

Зміст

1	Вступ	3
2	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3	Тематика практичних робіт та самостійної роботи	7
4	Тема № 1.....	7
5	Тема №2.....	8
6	Тема № 3.....	8
7	Тема № 4.....	9
8	Тема № 5.....	9
9	Тема№6.....	10
10	Тема №7.....	11
11	Тема №8.....	11
12	Тема№9.....	12
15	Оцінювання знань студентів.....	12
16	Список рекомендованої літератури.....	13

Попередні версії МВ 07-06-15М; 07-06-18М; 07-06-20М; 07-06-106М

<https://ep3.nuwm.edu.ua/28298/>; <https://ep3.nuwm.edu.ua/28292/>;
<https://ep3.nuwm.edu.ua/28294/>

© Я. П. Цецик, 2025

© НУВГП, 2025

1. Загальні завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Основи демократії» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) за спеціальністю С4 «Психологія» денної та заочної форми навчання спеціальності є нормативною. Дисципліна орієнтована на оволодіння студентами ключових понять формування та розвитку демократичного суспільства.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають оволодіти принципами становлення і розвитку демократичних інститутів в Україні, становленням та розвитком інститутів громадянського суспільства та їх роллю в розвитку демократії. Окрема увага приділена висвітленню особливостей функціонування демократичних інститутів в Україні в умовах воєнного стану.

Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни

Мета дисципліни – «Основи демократії» набуття здобувачами вищої освіти теоретичних навичок та практичних вмінь і розуміння ключових принципів демократичності суспільства, їх здатності аналізувати існуючі ризики сучасній демократії.

Предмет дисципліни «Основи демократії» - вивчає ключові напрями формування та розвитку демократичних інститутів влади, ролі громадянського суспільства у цих процесах та взаємозв'язку та взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами влади.

При вивченні даної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні отримати компетенції:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- здатність до розуміння природи, поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації заходів раннього втручання).
- здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- здатність дотримуватися норм професійної етики.
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення навчання та саморозвитку.

Результати навчання:

- обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема щодо заходів організації раннього втручання).
- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають культурні чи гендерно-вікові особливості.
- ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань у тому числі демонструвати лідерські якості.
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

2. Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни

Самостійна робота здобувача вищої освіти є одним із ключових аспектів оволодіння ним навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Зміст самостійної роботи при вивченні дисципліни «Основи демократії» визначено навчальною

програмою, завданнями та рекомендаціями викладача, даними методичними рекомендаціями.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, поширення та вдосконалення набутих під час аудиторних занять знань, умінь та навичок.

Питання, що виникають у здобувачів вирішуються на консультаціях, які проводяться викладачем згідно з розкладом затвердженого кафедрою державного управління, документознавства та інформаційної діяльності.

Самостійна робота з дисципліни «Основи демократії» опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу;

- вивчення окремих тем і завдань передбачених для самостійного опрацювання;
- підготовка до практичних занять;
- вирішення практичних завдань з пов'язаних із аналізом ризиків та загроз сучасній демократії, особливостями демократії в Україні на сучасному етапі.

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у визначені терміни та передбачають форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибіркові є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибірових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної успішності студентів (завдань, що виконуються під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань, консультаціях, результати самостійної роботи проводиться за наступними критеріями у (відсотках балів, що виділені на виконання завдання з заокругленням до цілого числа):

- а) 100 % - завдання виконано вірно та вчасно, без зауважень;
- б) 80 % - завдання виконано вчасно й у повному обсязі, але присутні окремі незначні недоліки;

в) 60% - завдання виконано вчасно, але містить значні недоліки у методиці чи практичній частині;

г) 40 % - завдання виконано частково та містить суттєві помилки чи недоліки;

д) 0 % - завдання взагалі не виконано.

У процесі вивчення дисципліни «Основи демократії» передбачено наступні види роботи викладача зі студентами:

- проведення індивідуальних консультацій згідно графіка затвердженого кафедрою менеджменту та публічного врядування;

- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;

- проведення індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей результатом чого може стати підготовка наукових доповідей, статей у фахових виданнях.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання індивідуальних і домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді, інформаційного повідомлення, презентації

№ з/п	Назва теми
1.	Передумови та зародження демократії
2.	Особливості становлення та розвитку демократії в Україні
3.	Роль контролюючої функції громадянського суспільства за інститутами влади у демократичному суспільстві

4.	Загрози сучасній демократії
5.	Особливості становлення та розвитку багатопартійності в Україні
6.	Принципи організації та проведення демократичних виборів
7.	Вплив політичної культури суспільства на формування демократичних інституцій.
8.	Особливості становлення незалежних ЗМІ в Україні на сучасному етапі
8.	Вплив ЗМІ на суспільно-політичні процеси у демократичному суспільстві.
9.	Особливості діяльності інститутів громадянського суспільства в Україні в умовах воєнного стану
10.	Демократичні інститути України в умовах воєнного стану: особливості функціонування

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1.

Тема: Витоки та сутність демократії.

Мета: Ознайомити здобувачів з основними причинами становлення демократії у світовому контексті.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. З'ясувати сутність поняття демократії та її витоки.
2. Особливості становлення демократії на сучасному етапі розвитку суспільства.
3. Прокоментуйте слова прем'єр-міністра Великобританії сера У. Черчіля «Демократія це погана форма правління, однак нічого кращого людство поки що не придумало». Чи погоджуєтеся Ви з цим твердженням? Відповідь аргументуйте.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9.

Практичне заняття № 2.

Тема: Становлення та розвиток демократії в Україні.

Мета: З'ясувати головні демократичні традиції в Україні, проаналізувати становлення демократії на сучасному етапі.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення

1. Проаналізувати особливості розвитку демократичних традицій в Україні на різних етапах її розвитку.
2. Особливості інституалізації демократичних процесів після проголошення незалежності України.
3. Чи вплинули історичні традиції нашої держави на формування демократичних інститутів влади.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 8, 10.

Практичне заняття № 3

Тема: Ключові принципи демократії, її форми (пряма та представницька), типи демократичних систем та способи їх формування.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами ключові принципи та форми демократії.

Норма часу (за навчальною програмою): 3 год.

Питання для обговорення

1. Роль та функції громадянського суспільства у демократичній державі.
2. Врахування громадської думки у демократичному суспільстві при вирішенні ключових завдань.
3. Базові принципи демократії, пряма та представницька демократія

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9.

Практичне заняття № 4.

Тема: Сучасні технології демократичного реформування: перспективи розвитку. Загрози та виклики демократії на сучасному етапі.

Мета: Визначити принципи та головні цілі проведення реформ у демократичному суспільстві.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення

Питання для обговорення.

1. Визначте принципи формування органів влади та місцевого самоврядування, їх роль у культурному, економічному та політичному житті суспільства. (Волонтерський рух, реформування системи державного управління в Україні, протидія корупції).
2. Чому корупція є ризиком формування та розвитку демократичного суспільства?
3. Нетерпимість до корупції та недоброчесності як базові засади демократичного суспільства
4. Яку негативну роль відіграють інформаційні війни проти України і чи несуть вони загрозу демократичним перетворенням.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Практичне заняття № 5.

Тема. Роль політичних партій у розвитку демократичного суспільства.

Мета: З'ясувати зі здобувачами яким чином багатопартійність впливає на демократичний розвиток суспільства.

Питання для обговорення.

1. Політичні партії як елемент демократичності суспільства.
2. Типи партійних систем.

3. Роль партій у формуванні органів влади. Становлення та розвиток багатопартійності в Україні.

4. Особливості партійної системи України.

6. Проаналізуйте роль політичних партій у формуванні органів влади.

6. Як Ви вважаєте чи сучасна партійна система України є досконалою?

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11,12, 13, 14, 15.

Практичне заняття № 6.

Тема: Вибори та референдум як складові демократичності суспільства.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами роль виборів у формуванні та оновленні органів влади у демократичному суспільстві.

Питання для обговорення.

1. Поняття виборів.

2. Типи сучасних виборчих систем та їх особливості. Змішана виборча системи.

3. Становлення та розвиток виборчої системи в Україні.. Формування нормативно-правової бази проведення виборів в Україні.

3. Залучення молоді до виборчого процесу в Україні шляхом співпраці з політичними партіями, громадськими організаціями.

4. Проаналізуйте особливості проведення виборів президента та парламенту України на сучасному етапі.

5. «Демократичність» процедури виборчого процесу.

6. Референдум та плебісцит. У чому полягає різниця між референдумом та плебісцитом?

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 6, 9, 10, 11,12, 13, 14, 15.

Практичне заняття № 7

Тема: Вплив демократичних традицій на рівень культурного розвитку суспільства.

Мета: З'ясувати зі здобувачами яким чином демократичні традиції впливають на рівень політичної культури суспільства.

Питання для обговорення.

1. Поняття політична культура суспільства.
2. Особливості розвитку політичної культури у світовому контексті та її взаємозв'язок з демократичними інститутами влади.
3. Роль органів влади у формування світоглядних принципів громадян.
4. Забезпечення культурно-освітніх потреб у демократичних державах.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 7, 8, 9 11,12, 13, 14, 15, 16

Практичне заняття № 8

Тема: Роль демократичних ЗМІ у формуванні громадської думки суспільства.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами принципи діяльності ЗМІ у демократичному суспільстві та яку роль вони відіграють у формуванні громадської думки.

Питання для обговорення

1. Яким чином ЗМІ впливають на діяльність органів влади у демократичних державах.
2. Особливості комунікативної політики органів влади в сучасній Україні.
3. Особливості впливу ЗМІ на формування громадської думки в Україні.

4. Чи завжди опозиційні ЗМІ об'єктивно оцінюють діяльність органів влади і чи відповідає це принципам демократії та журналістської етики.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 11,12, 13, 14, 15, 16

Практичне заняття № 9

Тема: Особливості функціонування демократичних інститутів в Україні в умовах воєнного стану.

Мета: З'ясувати зі здобувачами особливості функціонування демократичних інститутів в Україні в умовах воєнного стану.

Питання для обговорення.

1. Проаналізувати роль органів влади у забезпеченні дотримання принципів демократії в Україні в умовах воєнного стану.
2. Охарактеризувати роль ЗМІ у підтриманні та розвитку демократичних інститутів.
3. Проаналізувати інформаційну політику владних структур в умовах воєнного стану.

Норма часу (за навчальною програмою): 3 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 11,12, 13, 14, 15, 16.

4 ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, що розділяється на дві складові:

1. 60 балів – поточна складова оцінювання.
2. 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.

Усі форми включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Модульну або підсумкову складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульні контролі не дозволяється.

Контрольні заходи включають модульний контроль знань студентів. Поточний контроль є складовою частиною навчального процесу та здійснюється під час лекційних та практичних занять.

Форми поточного контролю

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни узгодженої викладачем;
- перевірка виконання домашніх та індивідуальних завдань;
- модульний контроль;
- інші види контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова

- 1.Берроуз Г. Демократія: від теорії до практики : підручник курсу. Київ : Міжнародна фундація виборчих систем, 2018. 278 с.
2. Бориславська О. М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз: монографія. Харків : Право, 2018. 384 с.
3. Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення: монографія / за заг. ред. О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Л.Ф. Купіної, В.І. Шакуна. Київ : Алерта, 2023. 304 с.
4. Громадянське суспільство : курс лекцій. / уклад. Т. М. Борко. Миколаїв : МНАУ, 2023. 153 с
5. Демократія, права і свободи громадян та медіаспоживання в умовах війни. Липень 2022. URL: <https://www.kiis.com.ua/materials/pr/20220817>
6. Доморослий В. І. Основи демократії (для студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання) : навчальний посібник. Умань ВВЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський М. М.»), 2021. 158 с.
7. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.) : аналіт. доп. / В. Г. Потапенко, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан та ін. ; за ред. В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан. Київ : НІСД, 2023. 91 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_hromad_susp_03052024.pdf

8. Сучасний стан України в умовах війни: інформаційна політика, територіальні громади : монографія / Тихончук Л. Х., Маланчук Л. О., Антонова С. Є., Цецик Я. П. та ін. Рівне : НУВГП. 2023. 388 с.

5.2. Допоміжна література

9. Воронянський О. В. Політологія : підручник / Воронянський О. В., Кулішенко Т. Ю., Скубій І.В.; Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. Петра Василенка. Харків : ХНТУСГ ім. Петра Василенка, 2017. 179 с.

10. Кобрин В. С. Окремі проблеми політичної корупції на місцевому рівні організації та діяльності публічної влади. Актуальні проблеми запобігання корупції в органах публічної влади в Україні в умовах євроінтеграції: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 10–11 квітня 2018 року / За заг. ред. Т. О. Коломoeць. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. С. 88–90.

11. Олексін Ю. П., Цецик С. П., Цецик Я. П. Формування демократичних компетентностей учнів під час вивчення «Громадянської освіти». *Актуальні питання у сучасній науці*, № 9(15) 2023. С. 798–807.

12. Розумний М. Побудова демократії в Україні: основні протиріччя. *Studia Politologica Ucraino-Polona* : щоріч. журн. з політ. наук / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Пол. акад. наук і мистецтв, Польське наук. т-во у Житомирі. 2017. Вип. 7. Житомир, Київ, Краків : Євенок О. О. С. 201–212.

13. Піча, В. М., Хома Н. М. Політологія : підручник для студ. вищ. закл. освіти / за заг. ред. В. М. Пічі ; 5-те вид., випр. і допов. Львів : Магнолія, 2017. 304 с.

14. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналіт. доповідь / Яблонський В. М. та ін. ; за заг. ред. О. А. Корнієвського. К. : НІСД, 2017. 56 с.

15. Цецик Я. П. Розвиток громадянського суспільства в Україні на сучасному етапі. *Актуальні питання у сучасній науці*, № 9. 2024. С. 583–591.
16. Цецик Я. П. Особливості функціонування громадянського суспільства в Україні в умовах воєнного стану. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 6. С. 529–537. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sni/article/view/15389/15459>
17. Цецик Я. П. Регулювання міжнаціональних взаємовідносин у громадянському суспільстві як чинник національної безпеки. *Національні інтереси України*. 2025. № 2. С. 1087–1095.
18. Н. С. Richardson Н. С. Democracy Awakening: Notes on the State of America. New York. 2023. 304 p.
19. Democracy Index 2017: Free speech under attack [Електронний ресурс]. *TheEconomist Intelligence Unit*. 2018. URL: http://pages.eiu.com/rs/753-RIQ-438/images/Democracy_Index_2017.pdf

5.3. Інформаційні ресурси

1. Комунікація влади та громадськості: інституційний аспект». Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/293/>
2. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>.
5. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська, 44). URL: <http://www.cbc.rv.ua/>
6. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії).